DE CONVENTSREDE VAN DR. W. P. BERGHUIS

Wij zijn bijeen op de 31ste oktober, de dag waarop herdacht wordt, dat Luther nu precies 447 jaar geleden zijn stellingen aan de poort van Wittenberg aansloeg, een dag, die een tijdperk opende, waarin de Reformatie onder leiding van figuren als Luther, Calvijn, Zwingli en anderen een gehele verandering in het kerkelijke en politieke leven van Europa met zich meebracht, met als inzet aan de ene kant het kerkgezag en aan de andere kant het gezag van Gods Woord in de Bijbel, dat de mens het alleen maar van het geloof, van genade en nergens anders van kan hebben.

Brandstapels en godsdienstoorlogen zijn het gevolg geweest.

Vier en een halve eeuw zijn sindsdien voorbijgegaan.

Vier en een halve eeuw van ongelooflijke wereldlijke veranderingen.

En wat mogen wij nu in onze tijd beleven?

Dat Rooms-Katholieke en Reformatorische Christenen elkander weer in directe zin gaan naderen.

Wij zien duidelijke symptomen, dat wat de Reformatie heeft bewogen in de R.K. Kerk doordringt, zoals wij aan de kant der Reformatie constateren een duidelijke jaloersheid op de R.K. Kerk. dat zij de eenheid heeft weten te bewaren.

Wij moeten God vanuit de volheid van ons hart dankbaar zijn, dat wij dit mogen meemaken.

En wanneer wij die 31ste oktober blijven gedenken, kan het alleen maar in Christelijke verbondenheid met de Rooms-Katholieken.

Val van Chroestjow

Belangrijke gebeurtenissen hebben zich ook in de afgelopen maanden in de internationale politiek voorgedaan.

Het zou niet goed zijn, indien ik in het begin van deze openingsrede niet iets zou zeggen omtrent het aftreden van Chroestjow als leidende en een tijdlang dominerende figuur in de communistische wereld en daardoor ook beslissende figuur in de wereld als geheel.

Wij zullen er wel nooit precies achter komen wat rondom dit aftreden heeft gespeeld.

Maar het is wel duidelijk, dat Chroestjow in de afgelopen tien jaar een beleid heeft gevoerd, dat van zeer bijzondere betekenis is geweest voor de ontwikkeling van de wereldpolitieke verhoudingen.

Chroestjow is er verantwoordelijk voor, dat het Communisme de koude oorlog, die door het communisme zelf is gewild en die een groot deel van de na-oorlogse geschiedenis heeft beheerst, heeft verloren, toen deze koude oorlog op de rand van een hete oorlog kwam te staan en toen het communisme in de persoon van Kennedy een besliste maar ook een van begrip voor de positie van de tegenstander getuigende houding in het Cuba- conflict tegenover zich vond.

Het is de verdienste van Chroestjow geweest, dat hij zich zijn ontzaglijke verantwoordelijkheid zodanig bewust was, dat hij kennelijk inzag, en de consequentie daarvan aanvaardde, dat het goed en noodzakelijk was dat het communisme deze koude oorlog verloor, en dat hij daarna openlijk ten overstaan van de gehele wereld een conflict met het Chinese communisme aandurfde.

Wellicht heeft hem dit nu mede zijn politieke hoofd gekost.

Maar er blijkt iets uit van een moed, een verantwoordelijkheidsbesef, waarvoor wij respect moeten hebben en waarvoor wij God dankbaar mogen zijn.

Internationale situatie

De situatie in onze vrije Westerse wereld is er nog steeds niet duidelijker en doorzichtiger op geworden.

Zij is er ook nog steeds niet overheen dat zij een jaar geleden een leidende figuur van uitzonderlijk formaat en van een visionaire betekenis, zoals de Amerikaanse president Kennedy was, heeft verloren.

En dat, terwijl namen en begrippen als De Gaulle en Gold- water voedsel geven aan een mentaliteit, die door de gehele geschiedenis heen gevaarlijk voor de internationale verhoudingen is geweest.

Wij staan blijkbaar weer zover van de 2e wereldoorlog af, dat velen menen zich deze mentaliteit weer als een aantrekkelijke te kunnen permitteren.

Eb en vloed schijnen ook in de politiek een natuurverschijnsel te zijn.
Daarbij komt, dat, als gevolg van verkiezingen in Engeland en Amerika de westerse politiek in het laatste jaar op een zacht pitje heeft gestaan. En dat biedt meer vrij spel aan oppositionele krachten.

Een van de meest actuele en politiek belangrijke aangelegen, heden in NAVO-verband is het Amerikaanse voorstel om in Atlantisch verband een zogenaamde Multilateral Force te vormen, d.w.z. een bovenwatervloot onder Atlantisch beheer en uitgerust met kernwapens.

Ik meen, dat wij daar vóór moeten zijn, in welke vorm zij uiteindelijk ook gestalte zal krijgen, teneinde een begin te maken met een inspraak, een volwaardige zeggenschap, van Europa in het Amerikaanse kernwapen en in het bepalen van een Atlantische kernmachtstrategie. Dit heeft niets te maken met zeggenschap over ,,de vinger aan de trekker". Die zeggenschap kan maar op één plaats zijn.

Nu zijn er in Europa ook opvattingen, die deze M.L.F. willen zien als het begin van een eigen Europese kernmacht.

Wij zullen ons daar met kracht tegen moeten verklaren en het is mede de taak van de Verenigde Staten, die tenslotte ook in die multilaterale macht een veto behouden, te verhinderen, dat het die kant uitgaat.

Dat ontheft Europa niet van haar verantwoordelijkheid, maar de Verenigde Staten hebben tot nu toe nu eenmaal de feitelijke en beslissende leiding in de vrije wereld.

Europa

De Europese politieke ontwikkeling zit als gevolg van het Gaullisme, dat zeker niet uitsluitend een Frans verschijnsel is, danig in een impasse.

Het is voor de hand liggend, dat dit ieder, wie de toekomstige ontwikkeling van Europa als politiek geheel ter harte gaat, zorgen baart.

Het is op zichzelf wel begrijpelijk, dat een onvervalste Europeaan als Spaak wegen zoekt om de zaak weer op gang te brengen.

Maar wanneer dit ertoe zou leiden, dat vormen worden gecreëerd, waarin ook De Gaulle zich kan vinden, zou dit de grote kans lopen het accepteren van een compromis tussen concepties van Europa, te weten de supranationale en Gaullistische, die niet te verzoenen zijn, en daardoor niet zouden betekenen het doen van een begeerde voorlopige stap vooruit maar een stap terug. De vrees, die dezer dagen door dr. Mansholt is uit
gesproken, deel ik. Uiterste wijsheid is hier voor allen, die het supranationale Europa willen, eerste vereiste.

Zij vereist vooral ook een besliste keuze omtrent de richting. in welke wij willen gaan, of liever : voortgaan.

Toetreden van Engeland tot de Europese gemeenschappen schijnt vooreerst niet aan de orde te zijn.

Maar de nationale omstandigheden in Engeland kunnen Wil- son, evenzeer als met MacMillan is gebeurd, noodzaken de Europese koers te kiezen. Laten wij het hopen.

Vrije en rechtvaardige wereld

Wij houden ons terecht in grote ernst en vaak met bezorgdheid bezig met de zaken van Europa, met die van de Atlantische gemeenschap en met die van Oost en West.

Het zijn zaken, die het mensengeslacht van nu de handen vol geven aan verantwoordelijkheden en mogelijkheden.

Maar geleidelijk aan rijst daar in betekenis voor de verdere toekomst bovenuit de verhouding van de relatief welvarende en politiek gesettelde landen op het Noordelijk halfrond en de economisch arme en politiek aan het begin staande maar toch gelding bezittende landen van het Zuidelijk halfrond.

Sociaal en politiek ligt hier in het bijzonder een opdracht en een gevaar voor de geslachten na ons, maar ook wij zijn daarin al rechtstreeks betrokken, wanneer het ons gaat om een vrije en een rechtvaardige wereld, en niet alleen om een vrij en rechtvaardig Westen.

De opdracht ligt er ten principale reeds voor ons van vandaag, ook al is het gevaar nu nog niet accuut, omdat aangenomen moet worden, dat de jonge staten op het Zuidelijk halfrond zich ervan bewust zijn, dat hun zelfstandig politiek bestaan in feite wordt gewaarborgd door de kracht van het vrije Westen tegenover het communistische Oosten.

Maar dat ontheft ons niet van onze taak van vandaag.

Integendeel het bindt ons er bovenop.

Want juist daarom gaat het erom, dat de vrije wereld door een sociale wereldpolitiek, ontdaan van koloniale aspiraties, de jonge landen ervan weet te overtuigen, dat zij een eigen taak hebben ten aanzien van het bereiken van een wereldsamenleving in vrijheid en gerechtigheid.

En daarom moet er nu van ons een getuigende kracht uitgaan.

Ik kom nu tot onze nationale politiek, die wij steeds weer in het totaalbeeld van wat er in de wereld aan de gang is, zullen moeten plaatsen en beoordelen.

Als men zo de algemene politieke beschouwingen in de Tweede Kamer volgt, zou men de indruk krijgen, dat er van een werkelijk grote politiek, voor wat het eigen land betreft, geen sprake meer is.

En daar is ook wel iets van waar.

Ook wanneer een Bijlmermeer-affaire, bestuurlijk en locaal gezien, opwinding veroorzaakt.

Binnenlandse politiek

Belangrijke stukken van de politiek zijn verschoven naar het internationale kader, waar — en dat is een hoogst ernstige zaak — een openbare behandeling en parlementaire controle er nog steeds niet uitkomt en, helaas, ook geen voortgang heeft.

Ik moet zelfs tot mijn spijt zeggen, dat in de laatste tijd bij enkele gelegenheden de schijn is gewekt, dat Christen-Democratische Europese parlementariërs daarvoor niet voldoende oog hebben.

Maar wat er ook zij van de verschuiving van accent in de politiek naar het internationale, het is beslist niet zo, dat er in de binnenlandse politiek geen grote zaken zijn overgebleven.

De binnenlandse politiek is geen provinciale politiek geworden.

Ik zeg daarmee niets ten kwade van provinciale of gemeentelijke politiek.

Ook in provincies en gemeenten is politiek aan de orde, maar dan toch van een andere aard, dan in het nationale vlak, aan. gezien haar besturen weliswaar voor een deel autonoom opereren, maar dan toch steeds ingepast in het nationale kader waarbinnen de grote politieke lijnen reeds uitgezet zijn.

En wat er nu ook naar het internationale vlak mag zijn verschoven, er zijn binnen het eigen land nog zoveel zelfstandige politieke aangelegenheden ook van principiële aard overgebleven, dat zij een echte gerichte politiek en ook een echte strijd over richtingen mogelijk en noodzakelijk maken.

Ik wil op dit ogenblik niet op de kabinetsformatie van 1963 terugkomen, maar zij heeft soms de indruk gewekt, als zou het formeren van een kabinet niet meer in de eerste plaats een politiek gerichte zaak zijn, maar als zou het gaan om de samenstelling van een bestuurscollege in de zin van de samenstelling
van gemeente- en provinciebesturen. En zo ver zijn wij toch beslist nationaal nog niet. En daar willen wij, hoe Europees denkend, ook niet heen.

Als grote punten van binnenlandse politiek, die principiële betekenis hebben, zou ik willen noemen:

Ie. de besteding van een welvaart naar maatstaven van economisch evenwicht en sociale rechtvaardigheid. Niet ontkend kan worden, dat dit punt en ook de strijd daarover in ons land wel aan zijn trek komt.

2e. de maatschappij-structuur en de hervorming daarvan, zich toespitsend op de herziening van de rechtsvorm van de onderneming. Men kan nauwelijks zeggen, dat dit punt een levend element in ons politieke denken Is.

3e. het organisatie-bestel in ons land, dat gaarne in negatieve zin met de term ,,zuilen" wordt aangeduid. De waarde van dit punt en van de strijd daarover is — en ik zeg : gelukkig — levend geworden door de toespitsing van de strijd over het radio- en televisiebestel.

■Ie. het punt van de ruimtelijke ordening, gelet op de voortstormende bevolkings- en welvaartsontwikkellng binnen onze grenzen. De toenemende betekenis van dit punt leeft nog lang niet voldoende onder ons.

Er is daarom, dacht ik. nog voldoende stof voor een echte binnenlandse politiek van hoge orde.

Zij komt echter veel te brokkelig en te incidenteel ter sprake, terwijl er een strijd op hoofdpunten inzit.

Zijn wij bezig in ons Nederlandse politieke denken mentaal te vervlakken 7 Toch zijn de punten, die ik genoemd heb, hoofdzaken, waarop, als het erop aankomt, kabinetten mogen vallen.

Het zou wellicht goed zijn, dat zij er maar eens op vallen, inplaats van bijvoorbeeld op tijdelijke belastingmaatregelen, hoe zuinig wij, terecht, ook op onze kabinetten zijn.

Het zou ons wat meer met de neus drukken op de politieke betekenis van deze dingen.

Politieke verhoudingen

Een andere zaak, waarbij wij nog wel eens even uitdrukkelijk mogen stilstaan, is, dat het er soms op lijkt — en dat was het

geval bij de kabinetsformatie 1963 — alsof het belangrijkste punt in de Nederlandse politiek is of de socialisten dan wel de liberalen deel van de Regering uitmaken en alsof de sterke Christen-Democratische combinatie politiek op het tweede plan staat D.w.z. alsof het in Nederland in de eerste plaats zou gaan om de strijd tussen socialisme en liberalisme en de Christen- Democratische politiek daarbij enigszins op de achtergrond staat. Daardoor ontstaat de Indruk, dat de Christen-Democratische politiek — en het waren bijvoorbeeld bij de jongste kabinetsformatie de Christen-Democratische partijen en speciaal de K.V.P., die in feite het beleid en de richting daarvan moesten bepalen — iets is dat ergens ligt tussen socialisme en liberalisme, dat zij is een echte midden-politiek zonder eigen ,.gericht" politiek gezicht.

Ik wil in het geheel niet de stabiliserende betekenis van een ,,midden"', een centrumpartij ontkennen, maar ik dacht toch, dat de Christelijke partijen in ons land, indien het haar met het wezen van haar „Christelijke partij-zijn" ernst is, meer dan dat moeten zijn, en dat zij moeten vermijden dat de indruk ontstaat, alsof voor haar het belangrijkste zou zijn het vanwege de feitelijke situatie in Nederland moeten kiezen tussen de P.v.d.A. en de V.V.D. als mede-regeringspartner, terwijl dit voor haar moet zijn een zaak van de tweede orde.

De eigen, gemeenschappelijke richting van de politiek, welke de Christelijke partijen voorstaan, vergt ,— als zij er is —

als zaak van de eerste orde bepaald meer van haar.

Ik geloof, dat zij — die eigen, gemeenschappelijke richting — er, wanneer wij letten op de vraagstukken van onze tijd in wereldverband en gelet op de gemeenschappelijke belijdenis van Christus als Koning der wereld, is. Maar dan zullen de Christelijke partijen zich daarop meer dan tot dusver terdege hebben te bezinnen.

Wij moeten ook wat onszelf betreft ervoor oppassen, dat de kwestie van de keuze tussen een samengaan met de socialisten dan wel met de liberalen niet teveel accent krijgt, waardoor de eigen doelstellingen, datgene wat wijzelf willen, naar de achtergrond wordt geschoven.

Het zal van de omstandigheden afhangen of een samengaan met de P.v.d.A. dan wel met de V.V.D. wenselijk is. nog even daargelaten, dat er een moment kan zijn dat de Christelijke partijen het alleen kunnen doen.

In 1959 was er een gegronde aanleiding om na een periode van 14 jaar, waarin de socialisten een sterke invloed in het regeringsbeleid hadden gehad, duidelijk te maken, dat het in Nederland ook zonder de socialisten kon, en om om te buigen naar een beleid van minder leunen op de staat en met grotere verantwoordelijkheid bij de burgerij.

En in 1963 was er vooral in de verkiezingsuitslag aanleiding te vinden het continueren van het samengaan met de V.V.D. als het meest voor de hand liggende te zien.

De P.v.d.A. cn de V.V.D. zijn voor ons beide bonafide democratische partijen, die in beginsel elk voor zich als potentiële regeringspartner voor ons aanvaardbaar zijn.

Maar voorop staat, dat wij voorzover het in ons vermogen ligt in onze Nederlandse samenleving willen tot gelding brengen wat in ons Beginselprogram om in ons Program van Actie staat. En daarvoor is de keuze van partners, om dit te realiseren, geen beginselzaak, maar een zaak van practisch politiek beleid. Ik geloof, dat wij ons hierin nuchter en niet al te emotioneel moeten opstellen.

Wat de eigen richting, het eigen ,,gezicht” van de Christelijke politiek aangaat, hebben wij uiteraard allereerst met onszelf, met onze eigen partij te maken.

Wij hebben die richting vastgelegd in onze programs, in het Beginselprogram en in het Program van Actie. In de praktijk van de politiek — en daar wordt tenslotte de politiek ,,gemaakt"
— zullen wij moeten trachten daarvan waar te maken wat wij kunnen.

Positie van de A.R.P.

Waar staan wij nu als A.R.P. in het totaalbeeld van de Nederlandse politiek ?
In de politiek wordt vaak de onderscheiding gemaakt: rechts
— links.

In het Nederlandse partijen-patroon met zijn confessionele en niet confessionele partijen is steeds, vooral vóór de oorlog, de onderscheiding rechts—links daarop toegepast. Aan de hand van dit criterium is de Anti-Revolutlonalre Partij, samen met de C.H.U. en de K.V.P. rechts en zijn socialisten en liberalen links. Wij voor ons achten dit onderscheidingskenmerk van wc. zenlijke aard en wij houden voor wat onszelf betreft, daaraan vast. In andere landen, waar men het Nederlandse organisatie
patroon niet kent, wordt de onderscheiding rechts—links toegepast op de begrippen conservatief—vooruitstrevend.

En na de oorlog is dit criterium, mede als gevolg van de z.g.n. ,,doorbraak”-gedachte ook door onze Nederlandse politieke verhoudingen gaan heenspelen en wordt het althans gehanteerd. Voor onszelf hebben wij het onderscheidingskenmerk vooruitstrevend—conservatief altijd afgewezen als een kenmerk van niet-essentiële aard. Het blijft naar onze mening aan de oppervlakte. Maar daarom kan het geen kwaad om het eens even op onszelf toe te passen. En dan is het goed te stellen, dat in die zin genomen de A.R.P. van huis-uit (ik denk aan figuren als Kuyper en Talma) maar niet minder in de benadering van de politieke vraagstukken van vandaag sociaal gezien zowel nationaal als internationaal links is.

Dat sociaal-links-zijn hebben wij niet van de socialisten overgenomen en het betekent ook niet dat wij nu in het schuitje van de socialisten gaan zitten. Want het de zwakkere beschermen en helpen is wezenlijk iets anders dan de socialistische

,,van de wieg tot het graf-gedachte.

Overigens is het in zekere zin veeleer zo, dat de socialisten, toen zij het Marxisme hadden losgelaten, qua opzet op het terrein van de sociale wetgeving veel hebben overgenomen, wat in de oorsprong uit de anti-revolutionaire koker kwam.

En — laat mij dat er maar bijzeggen — toen hebben wij het ergens laten zitten. Het op zichzelf zo essentiële beginsel van de principiële beperktheid van de overheidstaak heeft er in de praktijk van ons denken en van ons handelen wel eens toe geleid, dat wij die taak te zeer als een negatieve in plaats van een toch primair positieve hebben gezien.

Van de dingen, die een anti-revolutionaire politiek kenmerken, te weten: de erkenning van het Goddelijk karakter van het overheidsambt ons ten goede, de eigen verantwoordelijkheid van de burger, de principiële beperktheid van de overheidstaak en de bescherming van de zwakkere, is het laatstgenoemde beslist niet het onbelangrijkste.

En die zwakkere in de samenleving zal heus niet altijd de werknemer zijn — die tijd is, gelukkig, voorbij, vooral ook dank zij de lang niet altijd genoeg gewaardeerde strijd van de vakbeweging — en het behoeft na hetgeen er in de laatste jaren aan wetgeving is ontstaan, ook niet altijd meer de oude van dagen of de weduwe of de behoeftige zonder meer te zijn.

Het kan evengoed die middenstander zijn, die dreigt vermalen te worden in de op zichzelf wellicht goede structurele ontwikkeling van onze maatschappij, of die agrariër, die eenzelfde lot dreigt te ondergaan.

Sociale vooruitstrevendheid wil ook dit zeggen, dat de overheid bij wisseling van omstandigheden tijdig een beleid van sociale rechtvaardigheid moet richten op die plaatsen waar het het meest nodig is.

Wanneer de ,,avant-garde", de voorhoede-eis, de eis van vooruitstrevendheid aan de politiek mag worden gesteld, zal dit in de allereerste plaats voor de Christelijke politiek gelden.

Confessionele partij een gevaar 7

Dr. Vondeling, de voorzitter van de socialistische Tweede Kamerfractie, heeft bij de jongste algemene politieke beschouwingen nog eens weer staan te betogen, dat door het bestaan van confessionele partijen de goede werking van de parlementaire democratie in ons land in gevaar komt. Hij heeft dit een en andermaal gedaan. Hij heeft nooit

aangetoond, waarin dat ..gevaar" bestaat. Hij wijst erop, dat men in de confessionele partijen het niet altijd over maatschappelijke vraagstukken eens is. Maar is dat een „gevaar" voor de goede werking van de parlementaire democratie? Kom nou! Het is de taak en de zorg van die confessionele partijen zelf om, indien het door de heer Vondeling gesignaleerde geval zich voordoet, toch een beleid te voeren. En dat gelukt ze in het algemeen ook.

Overigens, wij zeggen toch ook niet, dat het bestaan van de Partij van de Arbeid een gevaar voor de goede werking van de parlementaire democratie is. omdat men binnen die partij over een zo hoogst belangrijk vraagstuk als dat van de bewapening principieel verschillend denkt.

De zaak waar het om gaat, is dat de heer Vondeling voor wat het bestaan van politieke partijen betreft volstaat met uit te gaan van een menselijke maatschappijbeschouwing, terwijl de confessionele partijen daar doorheen willen stoten naar geloofs- uitgangspunten, die voor de beschouwing over overheid, staat en maatschappij bepalend zijn, en die, als het er werkelijk op aankomt, beslissend zijn.

Dat brengt, ook wanneer de confessionele partijen er dan misschien wel eens moeite mee hebben om vanuit die uitgangs-

punten tot een duidelijk beleid te komen — in het algemeen valt dat nogal mee — geen gevaar voor de werking van de parlementaire democratie met zich mee, maar het geeft er verdieping aan.

Het schijnt alsof er bij de heer Vondeling in zijn kennelijk sterk sociaal-economisch gericht politiek denken, toch nog iets van de marxistische historisch-materialistische maatschappijbeschouwing is blijven hangen.

A.R.P.-C.H.U. samen opnieuw beginnen

Op de vraag, die ik in mijn openingsrede van de vorige conventsvergadering aan het adres van de C.H.U. stelde, n.l. of zij de éne Reformatorisch-Christelijke partij in ons land wil of niet wil, heb ik niet het antwoord gekregen, dat ik zo graag gewild had. Het antwoord, dat vervat is in het officiële communiqué van de Christelijk-Historische Unieraad van 10 oktober j.1. is teleurstellend en in feite voor dit ogenblik : nee.

Ik wil daarover in de gegeven omstandigheden niet teveel zeggen. Ik wil de voortzetting van de samensprekingen tussen de dagelijkse besturen onzer beide partijen, die ook door de Unieraad wordt gewenst, noch het zoeken naar vormen van samenwerking, hetwelk de Unieraad ook wenst, in de weg staan, integendeel bevorderen.

Ik wil de C.H.U. niet irriteren en mij ook niet, voor wat de C.H.-kring betreft, beroepen op de uitslagen van opinie-onderzoeken, noch stoken in die C.H.-kring. Ik zou alleen willen stellen, dat wij de motieven, welke de C.H.-Unieraad noemt, in het licht van de taak van een Reformatorisch-Christelijke politiek in de wereld van vandaag, niet doorslaggevend achten, en dat wij, anti-revolutionairen, zonder ons te schamen en zonder te willen leuren, blijven vasthouden aan het streven naar die éne Reformatorisch-Christelijke partij, niet zonder meer bedoeld als een fusie tussen A.R. en C.H., maar als een samen opnieuw beginnen, en dat wij ons dienovereenkomstig ook in de toekomst zullen opstellen.

De mannenbroeders

Ik kom nu bij onszelf.

Eén van de belangrijkste gebeurtenissen in onze eigen kring is m i. in het afgelopen halfjaar geweest de verschijning van het

boek „De parade der mannenbroeders". Intussen is nu ook verschenen „Het erfdeel der vad'ren".

Sommigen hebben zich over dit boek verkneukeld, anderen hebben zich eraan geërgerd of zich er kwaad over gemaakt. Zowel het een als het ander is wel begrijpelijk, maar ik geloof, dat het beide verkeerd is. Het is blijkbaar ergens raak geweest. Het is, dacht ik, goed, dat zo'n boek geschreven is, zowel voor de herinnering aan de mannenbroeders, onze mannenbroeders van toen als voor ons van nu.

Natuurlijk is het eenzijdig. Maar dat is ook de bedoeling. Waarom? Omdat de verheven herinnering aan die mannenbroeders eenzijdig was. Een satyre richt zich altijd op die plekken in een persoon of in een groep, waarin zij het meest zelfverzekerd zijn, en gaat die plekken dan terecht chargeren. Het nuttige, het heilzame van dergelijke satyres is,

dat het mede inzicht herstelt in verhoudingen, in menselijke proporties.

Een dergelijk boek schaadt niet '— mits niet liefdeloos of in een toon van hovaardij geschreven — de herinnering aan die mannenbroeders, maar het dient die herinnering.

Het doet niets af aan ons respect jegens hen en het schaadt ook niet de kracht, welke er toen ongetwijfeld in onze volksgroep was. Indien er aperte onjuistheden of onrechtvaardigheden inzitten, is het uiteraard gewenst, dat die worden gesignaleerd. Maar laten wij overigens zo'n boek vooral onszelf aantrekken. Het is geen aflaat voor ons, mensen van nu. Het drukt ons op onze eigen proporties.

En moeten wij ons nu ten overstaan van het Nederlandse volk gaan afzetten tegen ons voorgeslacht uit de twintiger en dertiger jaren? Dat zeker niet.

Er zat een stuk politieke kracht in de tijd van toen, waarvoor wij, met alle feilen en schijnbare hoogmoed daarmede annex, dankbaar en ook jaloers zijn.

En hoe zou in de oorlogsjaren, mede vanuit onze protestants- christelijke kring een oprechte poging tot principieel verzet tegen geestelijke onderdrukking zijn geboren, een poging, die velen met inzet van hun leven hebben ondernomen, indien dit niet mede was gevoed door de opvoeding in de jaren daaraan voorafgaande.

Wij schamen ons niet voor ons voorgeslacht en zeker niet meer dan voor onszelf.

Wij zien zijn feilen, maat wij zijn dit geslacht dankbaar. Noch voor roemen, noch voor verwerpen is er plaats. En leder, die het

ene begeert of het andere zich aanmatigt, maakt zich schuldig aan menselijke hoogmoed. Het nageslacht zal ons beoordelen naar onze verdiensten. En God zal ons allen oordelen.

Er is nu al een titel bedacht voor een boek, dat in navolging van de „Parade der mannenbroeders" over dertig jaar gewijd zal zijn aan ons gedrag van nu. Die titel luidt: ,,De parade der „Flexibelen", der buigzamen.

Ik kan deze parodie op ons van vandaag waarderen, maar ik hoop tevens, dat de ,.reporter" van over dertig jaar zowel

ons als de mannenbroeders van voorheen zal kunnen doen uitkomen als buigende voor de Heer van deze wereld. Want alleen daarin zal onze kracht kunnen hebben gelegen.

Zwaartillend in lichtvoetig

Wij tillen in onze kring vaak zwaar aan de dingen, ook aan de dingen der politiek in hun principiële achtergronden. En daar zit iets in, waar wij niet af mogen. Het ernstig bezig zijn met de diepe uitgangspunten van het leven is iets, waaraan niemand zich mag onttrekken.

Wij wekken daardoor echter ook wel eens de indruk zwaartillend te zijn. En dan zitten wij toch ergens fout. Er komt dan iets tot uiting van een onbewust gevoel, alsof wij het gewicht en het lot en de bestemming van deze wereld op onze schouders hebben, terwijl wij juist weten dat dit niet zo is en dat Christus de last van de wereld op Zijn schouders heeft genomen. Wij zijn naar opvoeding gaarne geneigd in schema's, theologische of wijsgerige schema’s te denken. Anderen onder ons hebben met een dergelijke wijze van denken de grootst mogelijke moeite of wijzen haar è priori af.

Laat nu hij, die in schema's denkt, hem niet minachten, die niet in schema's denkt. En laat hij, die niet in schema's denkt, hem niet oordelen, die dat wel doet.

„Want God heeft hem aanvaard. Wie zijt gij, dat gij oordeelt". Dit mogen wij toch met Paulus zeggen.

Politiek, politiek-bedrijven, is een moeilijke zaak, vooral nu zij steeds meer vrijwel alle facetten van de samenleving doortrekt. De verantwoordelijkheden in de politiek zijn groot en wij zullen ons dit voortdurend bewust hebben te zijn.
En toch mogen wij vanuit ons Christelijk geloof lichtvoetig door dit leven gaan, ook door het leven van de politiek. Wij mogen in de ware zin van het woord lichtzinnig zijn, niet uit onverschilligheid, maar in alle ernst.

Nieuwe kansen en mogelijkheden en daardoor ook nieuwe taken zijn aan de Christelijke politiek in de wereld van vandaag geboden, nationaal maar vooral ook internationaal. Laat onze aandacht daarvoor niet teveel worden afgeleid door onderlinge discussie over de uitwerking van onze beginselen, hoe waarde, vol die discussie onder omstandigheden ook kan zijn.

Laten wij allereerst gemeenschappelijk leven vanuit de blijdschap en vanuit de ruimte van ons Christelijk geloof en dit ook naar buiten doen uitkomen.

En laten wij daarin dan ook samen beleven de vreugde van de politiek, waartoe wij in Christus geroepen zijn, de vreugde van het in vrijheid aan politiek te mogen doen.